

Een nieuwkomer in het kleuteronderwijs

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Gerichte aanpak integratie van de leerling	2
• Verbinding en erkenning • Plaats in de kring • Aanspreek- en verwachtingsniveau • Feedback geven • Maatje(s) • Taakjes	
Taalstadia	3
Intake	3
Ontwikkelingslijn	4
Thematisch werken en woordenschat onderwijs	4
• Taal in spel • Taaldenkgesprekken • DAT naar CAT • Scaffolding	
Wat werkt er nog meer?	7
• Bedenktijd • Instructie, modeling en pre-teaching • Vragen stellen • Coöperatieve werkvormen	
Contact met ouder(s)/verzorger(s)	9
Websites	10
Literatuur	10
Materialen	11
Bijlagen	12
• Taalstadia • Intakeformulier nieuwkomers	

Voorwoord

Voor u ligt het informatieboekje “Een nieuwkomer in het kleuteronderwijs” dat vanuit de afdeling De Fakkel van Basisschool Het Rinket is opgesteld.

De Fakkel is een afdeling van basisschool Het Rinket en bestaat uit klassen voor nieuwkomers van 6 t/m 12 jaar, allemaal binnen het werkgebied van het SWV PO IJmond. Vanuit onze ervaring krijgen wij vaak vragen zoals:

“Ik heb een 5 jarige jongen in mijn klas. Hij zit ongeveer 3 maanden bij ons op school. Hij komt uit Syrië, maar heeft niet veel meegekregen van de oorlog. De andere leerlingen in onze kleutergroep spreken goed Nederlands en benaderen hem, maar hij zelf komt nog helemaal niet tot praten. Wat kunnen we nu het best doen?”

Om op veel gestelde vragen alvast antwoord te geven hebben wij een informatieboekje gemaakt.

Is er meer nodig?

Wij denken graag met u mee: fakkel@tabijn.nl

Met vriendelijke groet,
Het team van De Fakkel

Gerichte aanpak integratie van de leerling

De eerste weken in de klas zijn enorm belangrijk voor het welbevinden, de integratie en taalontwikkeling van de leerling. Door te werken aan je relatie met een leerling vergroot je niet alleen zijn gevoel van veiligheid: een kind leert veel van de manier waarop jij je opstelt in de relatie met hem en met anderen. Je ondersteunt hem daarmee in het opbouwen van positieve relaties.

Verbinding en erkenning

Iedere leerkracht vindt dit een open deur, natuurlijk is dat het allerbelangrijkste, maar hoe doe je dat met zo'n nieuwkomer die geen idee heeft van wat je doet en/of wilt?

Hoe eng zal het zijn, als je in een klas terecht komt waar niemand je verstaat, waar je niets begrijpt en waar je moeder na een paar minuten ook weer verdwijnt...

Stel jezelf eens voor, je bent alleen in Afrika, ergens in een hutje tussen de bomen en er zijn allemaal mensen om je heen die iets van je willen en van je vragen. Je verstaat ze niet, je begrijpt ze niet, ze doen heel anders dan thuis. Hoe zou jij je voelen?

De eerste belangrijke stap is om de ouders zich welkom te laten voelen. Als zij zien dat de leerkracht zijn/haar best doet om hen als ouder te begrijpen en aandacht heeft voor hun kind en vooral vriendelijk is, dan is de helft al gewonnen.

Geef het kind tijd om te wennen aan de nieuwe fase. Een leerling die een tweede taal verwerft, doet dat aanvankelijk op dezelfde manier als de moedertaalspreker. Hij/zij luistert, neemt de klanken, de intonatie, de woorden en zinspatronen van de taal in zich op. Deze fase is bekend als de 'stille periode'. Het is belangrijk dat de leerling hiervoor de tijd krijgt en niet tot spreken gedwongen wordt. Zorg er wel voor dat er op andere manieren gecommuniceerd wordt: gebruik lichaamstaal, ondersteunende gebaren, pictogrammen en wellicht Engels of een andere thuistaal.

Wees hierbij bewust gericht op non-verbale communicatie. Een moedertaalspreker is al 55 tot 75% gericht op non-verbale communicatie, laat staan een nieuwkomer. Laat je gezicht spreken, een glimlach waarbij ook je ogen meedoen, maakt een wereld van verschil.

Bekijk ook in de klas of andere klassen welke mogelijkheden er zijn om andere leerlingen de nieuwkomer te laten ondersteunen. Wellicht zijn er leerlingen die van nature het initiatief nemen met kennismaken of uitleg. Ook kan het zijn dat er al leerlingen zijn die dezelfde taal of cultuur hebben. Deze leerlingen zouden indien noodzakelijk en bij gepaste situaties kunnen vertalen.

Sommige leerlingen zijn vaak van locatie gewisseld en hebben vooral behoefte aan een gevoel van veiligheid om te kunnen wennen. Structuur geeft veiligheid in een onbekende situatie.

Herhaal bijv. de dagritmekaarten na de grote kring nog een keer extra, samen met de nieuwkomer.

Mogelijke stressreacties, kan de leerkracht aangrijpen om de relatie met een kind te verbeteren door zelf rustig te zijn en in contact te blijven met een kind.

Wanneer een leerling zich verbonden voelt met de leerkracht, dan ontstaat contact om in morele zin zijn/haar gedrag bij te sturen (corrigeren/aan te passen). Weerstand bij de leerling is een signaal om bij jezelf na te gaan wat de onderliggende behoefte is van de ander.

Zorg ervoor dat het kind succes ervaart, er is vast iets waar hij/zij goed in is.

Plaats in de kring

In eerste instantie is het fijn voor een nieuwkomer om in de kring dicht bij de leerkracht te zitten. Wanneer de nieuwkomer zich veilig verbonden voelt met de andere leerlingen en de leerkracht, zou je de nieuwkomer tegenover je in de kring kunnen zetten. Hierdoor ziet het meer van jouw non-verbale communicatie en hoeft het minder auditief gefocust te zijn. Ook kun je als leerkracht beter volgen of en in welke mate de leer-/lesstof wordt gevolgd door de nieuwkomer.

Aanspreek- en verwachtingsniveau

Ondanks dat de leerling zichzelf nog niet actief (in woorden) kan uiten, betekent dat niet dat de leerling niet begrijpt wat er van hem verwacht wordt. Schat de leerling op waarde en sluit aan bij de passieve zone van naaste ontwikkeling. De leerling zal zich dan competent voelen. Wat helpt hierbij:

- Aanspreekniveau aan laten sluiten bij de passieve woordenschat (begrepen taal);
- Non-verbale ondersteuning in de vorm van mimiek, plaatjes, filmpjes, smartboard & smartphone;
- Routines, rituelen en voorspelbaarheid;
- Sluit aan bij de interesses van de leerling.

Feedback geven

“WC?” vraagt de jongen van 5 jaar uit Polen die nog maar enkele weken in de klas is. De leerkracht hoort voor het eerst de stem van de leerling en is onder de indruk. Ze complimenteert de leerling direct met: “wat super knap dat jij dat zegt. Wauw hebben jullie dat allemaal gehoord?”

Een goed bedoeld compliment, maar helaas wordt de leerling hiermee niet op waarde geschat.

Geef de leerling de feedback waarom het vraagt. “Ja, jij mag naar de wc.” (met nadruk op het lidwoord). Hierdoor krijgt het kind de feedback dat het begrepen wordt, voelt zich competent en krijgt gelijk uitbreiding van zijn woordenschat die past bij de naaste ontwikkeling door de nadruk deze keer op het lidwoord te leggen.

Maatje(s)

Het is fijn voor de leerling als het buiten de leerkracht om een (gelijkgestemde) leerling heeft die hem wegwijs maakt in het wel en wee van de school. De keuze van één maatje of verschillende maatjes kan van veel verschillende zaken afhangen. Wat belangrijk is, is dat het maatje:

- behulpzaam is (niet te bemoeierend).
- sociaal in de omgang is.
- ook een ander netwerk heeft binnen de klas.

Bedenk daarnaast ook voor welk doel je het maatje wilt inzetten. Het is belangrijk om te wisselen van maatje, zodat de leerling niet claimend of afhankelijk wordt.

Taakjes

Vaste taakjes zorgen voor verantwoordelijkheid, competent gevoel, betrokkenheid, verbondenheid en er is geen taal voor nodig.

Taalstadia

Als het kind al Nederlands spreekt, dan kun je met behulp van het formulier ‘Taalstadia’ vrij nauwkeurig inschatten in welke stadium van de taalverwerving de leerling zich bevindt. Dit formulier is te vinden in de bijlagen.

Intake

Bij de instroom van een nieuw kind zal er gedurende de eerste vier weken informatie verzameld worden. Het intakegesprek is de eerste stap bij het starten van een passend onderwijsaanbod voor de leerling. Het levert informatie op die van belang is om zowel belemmerende als bevorderende factoren van de omgeving en het kind in beeld te krijgen. Om zo helder te hebben wat er van de taalontwikkeling verwacht mag worden. Een voorbeeld van het intakeformulier Nieuwkomers is in de bijlage bijgevoegd.

Ontwikkelingslijn

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat voor succesvolle integratie zeker vijf jaar nodig is. Dit geldt zeker voor oudere nieuwkomersleerlingen, omdat zij minder tijd hebben om mee te groeien in de schoolse taalvaardigheden. Het is belangrijk dat de ontwikkeling van de leerling nauwkeurig in de gaten wordt gehouden door middel van observaties, toetsen en het bijhouden van de taalstadia, zodat het onderwijs kan plaatsvinden in de zone van de naaste ontwikkeling. De leerling heeft namelijk een inhaalslag te maken en volgt niet de standaard ontwikkelingslijn, maar zal sprongen in de ontwikkeling maken waarbij eventuele hiaten onderwezen moeten worden.

Aan het eind van de kleuterperiode wordt verwacht dat de leerling aan dezelfde voorwaarden voldoet als een native speaker om een goede start te kunnen maken in groep 3. Voor kleuters zijn er dan ook geen aparte ontwikkelingslijnen.

Thematisch werken en woordenschatonderwijs

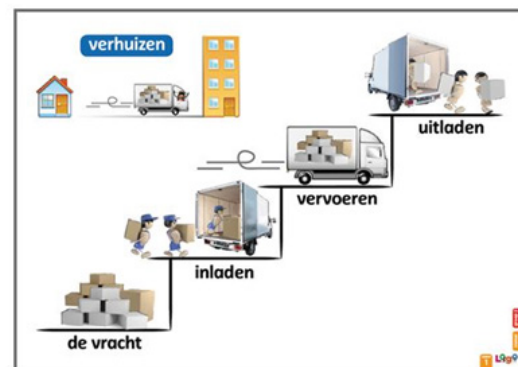
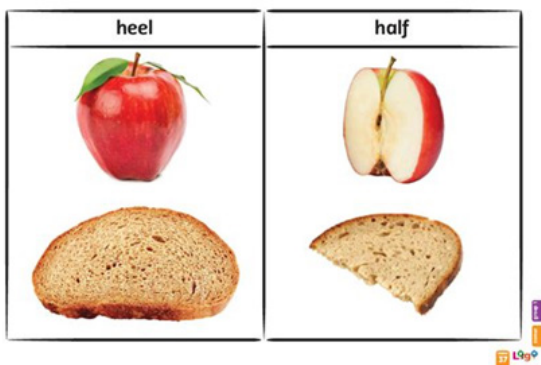
Enkele aandachtspunten op een rijtje betreffende het woordenschatonderwijs:

Wanneer je een vreemde taal leert, zul je de taal eerst begrijpen, dan spreken, lezen en schrijven. Dat betekent dat de leerling je allereerst wel zal begrijpen (passief/reproductief), maar nog niet kan antwoorden (actief/productief).

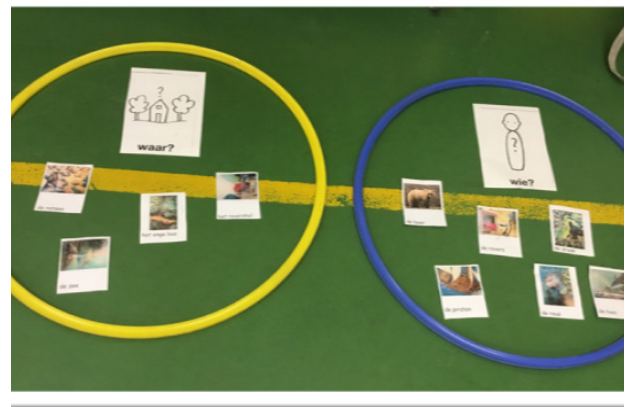
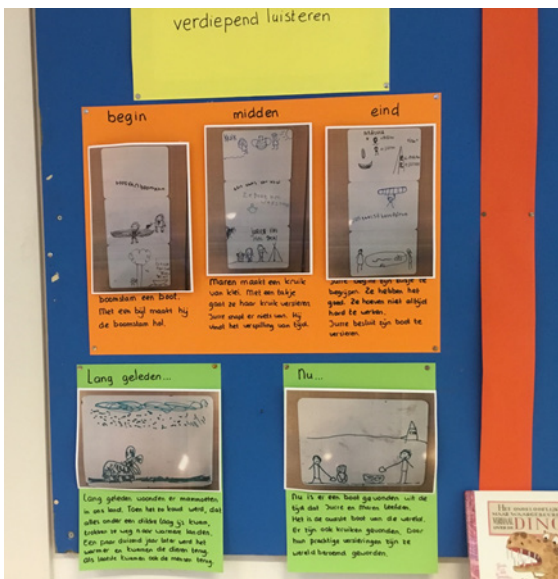
In een week tijd bied je ongeveer 75-80 woorden aan om tot een basis van 3000 woorden te komen aan het eind van groep 2. Als je een woord aanbiedt, probeer je het woord minimaal 8 keer te herhalen in verschillende contexten. Laat de leerlingen het woord nazeggen zodat ook de mondmotoriek kan wennen aan de mondstand bij het maken van de Nederlandse klanken. Tevens bied je het bijpassende lidwoord aan bij het woord.

Het zou fijn zijn als het woord wordt ondersteund met een afbeelding en het liefst in een schematische weergave wordt weergegeven, zoals bijv. de kast, de trap, de paraplu...

Maar er zijn nog veel meer andere manieren van een schematische weergave mogelijk, bijv. door middel van een tijd-

lijn, overeenkomsten en verschillen aan te duiden, woordsoorten te schematiseren of probleemstelling en oplossing inzichtelijk te maken in een verhaallijn.

Geef de leerling ook de ruimte om zijn eerste taal te spreken. Door bijvoorbeeld het aangeboden woord in de eerste taal te vragen. Wanneer je meerdere leerlingen in de klas hebt die dezelfde vreemde taal spreken, laat ze dan gezamenlijk in hun eigen taal hun voorkennis bespreken. Het is belangrijk dat de leerling weet dat zijn eigen taal er mag zijn en daarmee hij/zij zelf ook.

De eerste taal moet zich namelijk blijven ontwikkelen om in het Nederlands verder te kunnen ontwikkelen. Hierdoor kunnen kinderen bestaande kennis in hun eigen taal koppelen aan nieuwe taal; labelen wordt dit ook wel genoemd.

Later laat je het woord terug komen in andere contexten, zodat de leerling ook buiten school het woord weet te gebruiken en hiermee succeservaring kan opdoen.

Wanneer we woorden kiezen bij het thema vervoer, denken we meestal aan woorden als de fiets, de auto, de motor, de weg, etc.

Dit verrijkt echter niet zozeer de woordenschat omdat met deze enkele woorden je geen zinnen kunt maken. Het is belangrijk om verschillende type woorden aan te bieden.

Denken aan Wie? (mensen) Wat? (dieren of dingen), Doen? Waar? Wanneer? Zo kan de leerling ook werken aan zijn zinsbouw, werkwoord vervoegingen, verwijzwoorden en voorzetsels.

ik
 koop
 koopt
 kopen
 in de middag
 de tomaten
 op de markt

Daarnaast is het aanbieden van voorbeeldzinnen die het onderwerp nauw raken ook belangrijk. Dit heet pragmatiek. Het zijn meestal uitdrukkingen, die niet te ondersteunen zijn met plaatjes, maar wel veelal gebruikt worden in de omgang met elkaar en/of dagelijkse context en daardoor direct inzetbaar. Enkele voorbeelden bij het thema 'Op de Markt': Hoeveel kost het? - Mag ik u wat vragen? - Ik wil graag (een tros bananen)? of bij het thema vervoer: Pas op! - Kijk uit!- Hier linksaf slaan - Goed opletten!

Tijdens het voorlezen in de kring is het belangrijk dat de leerling 90% van de woorden kent. 90% tekstdekking is nodig om het verhaal te kunnen volgen en iets met de tekst, als begrijpend en verdiepend luisteren te kunnen. Wanneer een prentenboek bij het thema centraal staat, is het belangrijk dat voorafgaand aan het voorlezen er gericht woorden uit het boek worden onderwezen, zodat de leerling het verhaal kan volgen. Dit betekent niet het verhaal voorlezen en de woorden aanwijzen, maar echt een woordenschatles, zoals hierboven wordt uitgelegd. De meeste prentenboeken zijn in onvoltooid tegenwoordige tijd geschreven, zoals zag van zien, lag van liggen, werd van worden. Maar ook persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden zoals hij, zij, deze, die zijn, haar en verwijzende functiewoorden zoals het, dat deze, die, en bijwoorden zoals er zijn erg lastig te begrijpen voor nieuwkomers. Wanneer het voorlezen van een prentenboek geen verder vervolgoel heeft, kan het zijn dat het kind afhaakt of storend gedrag gaat vertonen. Het kind is dan luistermoe aan het worden en beheerst geen 90% tekstdekking. Kies er dan voor om hem/haar een andere activiteit te laten doen die niet storend is voor je instructie in de kring, maar wel de leerling zijn woordenschat/begrijpend luisteren verder ontwikkelt.

Taal in spel

Op de website www.taalinspel.nl vind je een praktische aanpak voor kleuter- en peutergroepen om tijdens doen-alsof-spel te werken aan zowel spel- als taalontwikkeling.

Taaldenkgesprekken

Actief meedoen, actief meedenken en actief meepraten. Daar gaat het om in een taaldenkgesprek. Een krachtige kwestie vormt het startpunt. Centraal staat wat de leerlingen bedoelen. Niet of ze het al in correct Nederlands kunnen zeggen. Door het uitdagende gespreksonderwerp zijn leerlingen zo gemotiveerd dat ze hun uiterste best doen om hun bedoelingen te verwoorden. Ook al kost dat in het Nederlands nog moeite en daarmee worden ze al doende taalvaardiger. Om precies te weten hoe je een taaldenkgesprek opzet en begeleidt en voor veel video voorbeelden kijk op <https://www.lowan.nl/primair-onderwijs/taaldenkgesprekken/>

DAT naar CAT

Enkel het gebruiken van de dagelijkse taal (DAT) is niet voldoende om in het onderwijs goed mee te kunnen draaien. Voor een succesvolle integratie is het gebruik van 'schooltaal' (CAT) zeer belangrijk. Zie hiernaast de frequentielagen woordenschat (Beck, McKeown en Kucan, 2002). Daarom is voor de ontwikkeling van de taal- en denkvaardigheid de overgang van dagelijkse taal naar schooltaal één van de belangrijkste stadia. De overgang heeft grote gevolgen voor de loopbaan op school van alle leerlingen.

De naaste omgeving en het sociale milieu zijn van grote invloed. Als in de huiselijke kring op hoger niveau taal wordt gebruikt, heeft het kind hierdoor al een voorsprong op de kinderen waar 'simpeler' taal ingezet wordt. Wie thuis praat over 'zintuigen', loopt voor op kinderen die hooguit zeggen dat ze iets hebben geroken/gezien of gehoord. Gericht onderwijs in schoolse vaardigheid is dan nodig. Een mooie werkvorm is het 'taaldenkgesprek': wanneer is eten gezond, waarom hebben we eigenlijk eten nodig, wat gebeurt er als je te veel of juist te weinig eet? De leerlingen produceren gedachten en taal, de leerkracht geeft taalrijke feedback.

Scaffolding

Scaffold is een Engelse term voor 'steiger'. Bij gebruik van scaffolding zet je als leerkracht als het ware iets voor de leerling 'in de steigers'. Door de leerkracht wordt een ondersteuning geboden die in de 'zone van de naaste ontwikkeling' ligt. Door net boven het niveau van een leerling lesstof of taal aan te bieden, wordt de leerling uitgedaagd om een hoger niveau te bereiken.

Scaffolding is dus een combinatie van het initieel aanbieden van veel ondersteuning aan leerlingen en het geleidelijk afbouwen daarvan naarmate hun expertise toeneemt. Scaffolding is er in dusdanig veel varianten, dat het niet mogelijk is om alles te noemen. Op internet zijn talloze voorbeelden van scaffolding en de te gebruiken varianten <https://www.leraar24.nl/69986/scaffolding/>.

Wat werkt er nog meer?

Bedenktime

Nieuwkomers hebben doorgaans meer tijd nodig om vragen te kunnen beantwoorden of taken te kunnen uitvoeren. Zij moeten woorden eerst 'labelen'/koppelen aan de moedertaal, voordat ze kunnen reageren. Het is belangrijk dat nieuwkomers deze bedenktijd ook krijgen.

Instructie, modeling en pre-teaching

Instructie van de Nederlandse grammatica is bij nieuwkomers nodig om de taal machtig te worden en de woorden te laten inslijpen. Hiervoor kan de handleiding 'Zien is Snappen' worden ingezet.

Wanneer de docent bewust de taal modelt, dan wel voorleest, dan geeft de leerkracht hiermee een duidelijk voorbeeld en zal er minder verbetering nodig zijn.

Wanneer de leerling extra onderwezen wordt, is het belangrijk dat dit op basis van pre-teaching gebeurt. Hier-

door wordt de leerling voorbereid op het onderwerp van de les, zodat de leerling tijdens de reguliere lessen passief en/of actief kan deelnemen.

Vragen stellen

Kun jij in het Arabisch horen wanneer iemand jou een vraag stelt? Waarschijnlijk niet uit de verbale communicatie of de intonatie van de zin, misschien wel uit de non-verbale communicatie. Het is belangrijk dat je een leerling uitlegt dat als we in het Nederlands een vraag stellen onze stem omhoog gaat. Ondersteun dit eventueel met een nbijpassend handgebaar.

Wees tijdens je instructie duidelijk wanneer je een vraag stelt, door de vraag aan te kondigen en/of door dit visueel met een gebaar te ondersteunen. De leerling is dan alert en weet dat er iets van hem/haar verwacht wordt.

Coöperatieve werkvormen

Coöperatieve werkvormen zorgen ervoor dat niet de leerkracht de meest actieve deelnemer aan de les is, maar dat alle leerlingen tegelijkertijd actieve deelnemers in de les worden en samen interactief bezig zijn. Coöperatief leren wordt wel eens verward met samenwerken, maar hierin zit wel degelijk verschil. Bij een coöperatieve werkvorm zijn de volgende punten belangrijk:

- Gelijke deelname
- Individuele verantwoordelijkheid
- Positieve wederzijdse afhankelijkheid
- Simultane (inter)actie

Een selectie van coöperatieve werkvormen voor

passieve woordenschat

- Stijgen en dalen
- Sta op en schuif door
- Waar/niet waar (vervolg actief)

passieve woordenschat en reproduceren

- Wandel wissel uit

actieve woordenschat

- Binnen-/buitenkring
- Zoek iemand die
- Twee/Drie of VierPraat
- TweeVergelijk
- Tweetal Coach

Ten slotte blijkt uit de praktijk dat coöperatief leren het meeste effect heeft als het consequent, systematisch en doelgericht wordt toegepast.

Maar let op!! Er moet voor leerlingen wel ruimte blijven om lesstof zelfstandig te oefenen. Te vaak inzetten van coöperatief leren is dus weer niet effectief.

Contact met ouder(s)/verzorger(s)

Waar in onderstaande tekst ouders staat, dient u te lezen ouder(s)/verzorger(s).

De psychische gezondheid van kinderen in het algemeen hangt in sterke mate af van die van hun ouders. Dat geldt ook voor deze kinderen en ouders. Als ouders na langere periodes van onzekerheid hun zelfvertrouwen als opvoeder terug krijgen, heeft het grootste deel van deze kinderen geen specialistische hulp nodig. De kinderen en hun ouders willen vooral een zo normaal mogelijk leven. Weer naar school gaan is daar een belangrijk onderdeel van. Voor kinderen en ouders is het de poort naar de nieuwe samenleving waar kinderen uitgedaagd worden en weer met de toekomst bezig zijn. Maar het is meer dan dat. Naar school gaan is voor kinderen die nare en soms schokkende gebeurtenissen meemaakten helend.

Ouders hebben vooral behoefte om hun taak als opvoeder weer goed op te kunnen pakken. Kinderen willen niets liever dan dat hun ouders weer 'gewone' ouders worden. Ondanks dat de ouders wellicht niet op voldoende niveau de Nederlandse taal spreken, is het belangrijk dat de ouders betrokken zijn en blijven bij de schoolactiviteiten.

De kans om ouderbetrokkenheid te vergroten zit in het aanspreken van ouders, aanmoedigen van ouders en aandacht geven aan ouders. Plan bijvoorbeeld periodiek afspraken in met ouders.

Aansluiting

- Investeer tijd in het winnen van het vertrouwen van de ouders.
- Heb aandacht voor het relationele aspect. Zorg dat de ouders zich op hun gemak voelen, val niet direct met de deur in huis.
- Communiceer regelmatig en niet alleen bij slecht nieuws. Houd ouders op de hoogte.
- Nodig ouders uit bij schoolse uitstapjes, excursies en/of activiteiten. Niet direct als begeleider, maar meer om de ouder inzicht te geven in en te betrekken bij hoe de school als geheel functioneert en welke rollen zij als ouders hierin kunnen bekleden.

Duidelijkheid

- Benadruk altijd dat je samen met de ouders de zorg voor hun kind deelt; dat je samen wilt werken om tot de beste oplossing te komen. Probeer een brug te slaan.
- Maak verwachtingen duidelijk. Ouder zegt: 'Ik wil graag weten hoe het mij kind school gaat. Mag ik juf gaan? Moet ik bellen? Mag ik komen, echt?' De meeste ouders zijn onbekend met het Nederlands onderwijs en (gezondheid-)voorzieningen voor kinderen en hebben daarom baat bij informatie over het Nederlandse onderwijsstelsel, opvoeden, de gezondheidszorg en wat de Nederlandse samenleving van ouders verwacht.

Invloed

- Erken de waarde en inbreng van ouders.
- Probeer zo open mogelijk het gesprek te voeren; niet oordelend.

Als je informatie gaat inwinnen bij de ouders en/of verzorgers is het belangrijk:

- dat degene die het meest betrokken is bij de dagelijkse verzorging van het kind, ook aanwezig is bij de oudergesprekken. Het komt geregeld voor dat een ouder/verzorger bij het gesprek aanwezig is die zich niet of in mindere mate met de verzorging bezig houdt. Hierdoor gaat de overdracht van informatie gepaard met verlies van informatie.
- dat we elkaar kunnen verstaan. Een leerling in het begin niet kunnen verstaan is vervelend, maar cruciale informatie missen, doordat je ouders niet kunt verstaan kan soms voor grote problemen zorgen. Om te zorgen dat de ouders het gesprek goed begrijpen is het belangrijk dat zij de taal waarin het gesprek wordt gevoerd voor minimaal 90% beheersen.

- dat je vooraf aan het gesprek iemand regelt die kan vertalen. Wanneer de band goed is kun je mogelijk gebruik maken van familie, vrienden of een kennis. Soms is het ook mogelijk andere ouders van de school als tolk in te zetten. Wij raden af om het kind of een minderjarige te laten vertalen. **Let op:** Of degene die voor het gesprek als tolk wordt ingezet uit hetzelfde land komt als de nieuwkomer waar het gesprek over gaat, betekent niet automatisch dat zij dezelfde taal en cultuur hebben. In sommige landen leven verschillende groeperingen die niet goed samen gaan.

Mocht er in de directe omgeving geen mogelijkheid zijn om een tolk in te zetten, dan kan een gesprek worden vertaald met inzet van een tolktelefoon. Taalproblemen geven soms aanleiding om harder of krommer te gaan praten in een poging om de taalkloof te overbruggen. Dat is meestal pijnlijk, want hoewel veel ouders de Nederlandse taal niet goed spreken, merken ze wel degelijk of er normaal of krom Nederlands tegen hen wordt gesproken. Dit kan niet alleen als beledigend worden ervaren, maar het heeft bovendien een slechte uitwerking op het correct leren van het Nederlands.

Hieronder volgen enkele handvatten om een oudergesprek in te gaan:

- Bedenk van tevoren wat het doel van het gesprek is. Wat wil je bereiken (erkenning, verbinding, betrokkenheid en/of informatie voorziening)?
- De vragen van de intake zijn niet leidend. Bestudeer van te voren de vragen en selecteer de juiste vragen voor de nieuwkomer en zijn situatie.
- Neem de tijd. Creëer een ontspannen situatie.
- Spreek langzaam met eenvoudige woorden. Gebruik visuele ondersteuning/voorwerpen/gebaren.
- Een huisbezoek of gesprek in een omgeving waar de ouders zich prettig voelen, kan helpen om de verbinding te vergroten. Op deze wijze krijg je ook een inzicht in de gezinssituatie en de alledaagse gang van zaken binnen het gezin.
- Zowel in een gesprek als bij een rapport kan het voorkomen dat de leerling nog niet op het gewenste niveau functioneert. Bespreek/beschrijf wat er al wel lukt en formuleer positief waar jullie de komende periode stapsgewijs mee aan het werk gaan.

Websites

- www.lowan.nl Landelijke ondersteuning onderwijs nieuwkomers
- <https://www.lowan.nl/primair-onderwijs/taaldenkgesprekken/> Taal stimuleren in denkgesprekken
- www.taal-in-spel.nl Taal in spel stimuleren
- <https://www.leraar24.nl/69986/scaffolding/> Scaffolding

Literatuur

Ruimte voor nieuwe talenten. Prijs: gratis te downloaden

De brochure helpt leerkrachten, taalcoördinatoren, schoolleiders en bestuurders bij hun keuzes rond nieuwkomers op de basisschool. <https://www.lowan.nl/onderzoek/ruimte-nieuwe-talenten/>

Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. ISBN: 9789088505621 Prijs: €39,00

Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen biedt onmisbare praktische kennis en vaardigheden om goed om te kunnen gaan met het vaak moeilijk te begrijpen gedrag van de vele getraumatiseerde leerlingen waar ze op hun school mee te maken hebben. Door traumasensitief onderwijs te bieden aan de kinderen die het nodig hebben wordt het klassenklimaat voor alle kinderen veiliger en de effectieve leertijd en de leeropbrengsten van alle kinderen hoger.

Met woorden in de weer. ISBN: 9789046901571 Prijs: € 22,00

In dit boek geven Van der Nulft en Verhallen een praktische aanpak voor intensieve woordenschatuitbreiding in het basisonderwijs

Woordenjacht. ISBN: 9789044127270 Prijs: € 30,80

Creatief en effectief werken aan woordenschatuitbreiding van groep 1 t/m 8 met inspirerende praktijkvoorbeelden.

Honderduit. ISBN: 9789077529508 Prijs: € 35,85

Handreiking voor doelgericht en creatief werken aan mondelinge taalvaardigheid van groep 1 t/m 8.

Materialen

Zien is Snappen. ISBN: 9789461180124 Prijs € 59,00

Grammatica voor anderstaligen voor de groepen 1 t/m 4

Woorden in Prenten deel 1 en 2. ISBN: 9789461181190 Prijs: €99,00

Met Woorden in prenten laat u anderstalige en taalzwakke kinderen genieten van prentenboeken. De kinderen breiden hun woordenschat uit met 750 tot 800 woorden, op een prettige en natuurlijke manier.

Wijzer in executieve functies - groep 1 t/m 4. ISBN: 9789492525048 Prijs: €24,90

Merk jij ook dat kinderen in je klas het lastig vinden zelf taken op te starten? Of dat zij heel impulsief reageren op anderen? Vaak nemen we dit gedrag voor lief. Gek eigenlijk, want we kunnen ook gedragsvaardigheden oefenen. De Wijzer in Executieve Functies is een praktisch en preventief hulpmiddel voor het basisonderwijs, waarmee je alle leerlingen actief laat oefenen met de zeven executieve functies. De wijzer bevat laagdrempelige spelletjes, die je snel kunt inzetten.

Emotieregulatie

Definitie

Emotieregulatie helpt je om op een goede manier met je emoties om te gaan, zodat je doelen kunt realiseren, taken kunt voltooien of gedrag kunt controleren en sturen.

Let op je toerenteller!

Spannende wissel

De leerlingen zitten in een niet te grote kring op stoelen (maak eventueel meerdere kringen). Eén leerling krijgt een blinddoek en staat in het midden. De leerkracht geeft iedereen een nummer; de 'blinde' weet niet wie welk cijfer heeft. De 'blinde' noemt nu twee nummers. De leerlingen met die nummers moeten zo stil en zo slim mogelijk van plaats wisselen; de 'blinde' probeert een van hen aan te tikken, afgaande op wat hij hoort. Bij het wisselen mag je niet teruglopen naar je eigen stoel. Zodra de leerlingen weer zitten, kunnen ze niet meer getikt worden. Degene die getikt wordt, wordt nu geblinddoekt.

Taalstadia

Stadium 1: De gewenningsfase

In dit stadium leert een kind wennen aan de (Nederlandse) school en aan de klanken van onze taal. In dit stadium moet een kind de kans krijgen om zich veilig en beschermd te voelen, zodat het kan openstaan voor alles wat op hem of haar afkomt. De volgende signalen geven aan dat het kind gaat wennen aan de school.

Signalen voor aangepast gedrag:

- Kijkt met belangstelling naar wat andere kinderen doen.
- Gezichtsuitdrukking verraadt, dat het met anderen meeleeft.
- Doet, wat andere kinderen doen, eventueel nog op zichzelf.
- Praat in zichzelf in eerste taal ter begeleiding van activiteiten.
- Accepteert routines en regels van de groep bijv.; bij opruimen, naar buiten gaan, etc.

Signalen voor ontvankelijkheid voor tweede taal:

- Gebruikt gebaren tegen de leerkracht.
- Begint te reageren op eenvoudige aanwijzingen in het Nederlands: 'Kom eens hier'.
- Zegt dingen na, als 'Hallo', 'Dank je wel'.
- Begint 'nee' te zeggen om zich te verweren.

Stadium 2: De redzaamheidsfase

Van passief luisteraar wordt het kind nu iemand die zelf ook contacten wil kunnen leggen. Het kind heeft nu taal nodig om zichzelf te redden in de situatie van de groep. Het moet kunnen vragen om dingen die het nodig heeft. Het moet weten, hoe je via taal aandacht van anderen kunt krijgen. Voor al deze doeleinden zal het kind een minimum aan woordenschat en taalvormen moeten hebben.

Signalen voor zelfredzaamheidstaal:

- Kan mensen en dingen om hem heen benoemen.
- Maakt behoeften door middel van taal kenbaar.
- Gebruikt ook taal om zich te beschermen en te verdedigen.
- Kan eenvoudige beschrijvingen in concrete situaties geven.

Stadium 3: Omgangstaalfase

'Je kunnen redden' is wat anders dan 'kunnen meedoen en meespelen'.

Meedoen vraagt, dat het kind zelf een bijdrage kan leveren tot het gebeuren en het gesprek daarover. Daarvoor moet je kunnen inspelen op de situatie en kunnen reageren op nieuwe ontwikkelingen in de spel- of leersituatie.

Signalen voor omgangstaal:

- Kan activiteiten van zichzelf en anderen benoemen.
- Kan activiteiten van andere kinderen sturen en reageren op aanwijzingen van andere kinderen.
- Kan voorkeur en afkeur uitdrukken.
- Kan vooruitlopen op eigen of andermans handelingen.
- Kan praten over dingen die in het onmiddellijke verleden gebeurd zijn.

Aan het eind van stadium 3 is het kind meestal zover dat het mee kan doen aan doe-activiteiten in de groep.

Stadium 4: De leertaalperiode

Het Nederlands dat het meertalige kind nu verworven heeft is van een bepaalde soort. Het is de taal die vooral geschikt is voor het deelnemen aan omgangssituaties in het dagelijks leven.

Deze taal is niet hetzelfde als de taal die gebruikt wordt voor het afstand nemen van de concreetheid, voor het praten over dingen uit het verleden of de toekomst, voor redeneren, voorspellen en voorstellen. Voor deze functies is speciale taal nodig.

Signalen voor leertaal:

- Kan kwalitatieve aspecten, o.a. kleuren, in situaties beschrijven;
- Kan vergelijkingen onder woorden brengen;
- Kan volgorde in een procesverloop beschrijven;
- Kan oorzaak-gevolgrelaties onder woorden brengen;
- Kan gebeurtenissen in de toekomst onder woorden brengen.

Aan het einde van stadium 4 zullen ook de vormaspecten van de taal verder ontwikkeld zijn. De taal van de tweede-taalverwerver zal nu veel meer lijken op Standaard- Nederlands, hoewel er nog veel afwijkingen zullen bestaan.

Intakeformulier Nieuwkomers

Naam leerling: Geslacht: (j/m) Geboortedatum: (dd-mm-jjjj) Land van herkomst: Schoolloopbaan: (land van herkomst/NL) School: In Nederland sinds: Startdatum huidige school:	Leeftijd: Groep:
Naam leerkracht Naam intern begeleider Gesprek met Datum	

Gezin

Gezinsamenstelling Plaats in het gezin Scholing broers en zussen	
Wie wonen er op hetzelfde adres	
Woonsituatie/voldoende ruimte/ vaste plek Slaapplek/ bedtijd / dromen	
Wie is er het meeste thuis bij de kinderen en neemt de grootste zorg van de kinderen op zich Welk telefoonnummer kunnen wij bellen voor het eerste aanspreekpunt	
Moedertaal ouders Voertaal thuis Talenkennis ouders	
Opleiding/Beroep	
Volgen ouders Nederlandse les	
Doel /duur verblijf in Nederland	
Heeft het gezin, familie, vrienden en/of kennissen in Nederland	

Schoolloopbaan

Vanaf welke leeftijd	
Hoeveel jaar onderwijs gehad	
Welke klassen	
Moedertaal kind	
Taalkennis (begrijpen/spreken/lezen/schrijven)	
Bijzonderheden op school	
Welke ervaring heeft het kind met huiswerk	
Is er een rapportage vanuit vorige scholen	
Schoolloopbaan in Nederland	Ja/Nee
(Zo ja toelichting)	

Kind

Zijn er bijzonderheden te melden over: Zwangerschap Geboorte Baby/dreumes/peuter/kleuter	Zo ja, graag deze bijzonderheden aangeven op het 'Invulformulier Zijn er bijzonderheden te melden over:' hieronder.
Wat kan het kind goed/talenten	
Wat vindt het kind moeilijk	
Welke interesses heeft het kind op dit moment (zodat je daar op school op aan kunt sluiten)	
Gevoelens: Welke gevoelens toont het kind naar Ouder(s)/ verzorger(s) andere kinderen uit het gezin of in de omgeving andere volwassenen	
Wat doet het kind als het niet op school zit: Buiten spelen (met wie en waar en hoe voelen de ouder(s)/ verzorger(s) zich daarbij) Sporten, muziek maken, hobby's, helpen in huis	
Zwemdiploma Hoe kijkt het kind aan tegen water	

Kan het kind fietsen	
Zijn er bijzonderheden te melden over het leven van het gezin/kind in het land van herkomst (trauma's, triggers)	
Heeft het gezin/kind behoefte aan:	
Schoolmaatschappelijk werk, sociale contacten, therapie, vluchtelingenwerk (INOVA), taalmaatje thuis, hulp bij administratie of ander	

Invulformulier - Zijn er bijzonderheden te melden over:

• **Zwangerschap**

Gepland/gewenst/zwanger geworden m.b.v. ziekenhuis	
Gevoel moeder tijdens zwangerschap (relaxt, stress, voldoende rust)	
Omgeving tijdens zwangerschap (veilig, onveilig)	
Groei kind in de baarmoeder	
Gezondheid moeder tijdens zwangerschap (ijzertekort etc)	
Vader	
Overige:	

• **Geboorte**

Thuis/ziekenhuis/ergens anders	
Zorg tijdens geboorte	
Normale bevalling, met hulpmiddelen (vacuümpomp b.v.), keizer-snee	
Herstel moeder na bevalling	
Borstvoeding/flesvoeding	
Gevoel moeder tijdens en na de bevalling	
Vader	
Overige:	

- **Gezondheid in baby-/dreumes-/peuter-/kleuterperiode (De volgende vragen stellen per afzonderlijke periode)**

Waren/zijn er andere verzorgers dan vader en moeder?	
Met welke personen/dieren/dingen heeft het kind een hechte band? Zijn hier bijzonderheden over te melden? (nog in beeld/afscheid van moeten nemen/wel in beeld maar in ander land)	
Bijzonderheden over de thuissituatie	
Slapen en eten	
Rituelen waar het kind zich veilig bij voelde	
Omgeving (veilig/onveilig, rustig/onrustig, omgeving met veel/weinig prikkels die ontwikkeling stimuleren)	
Traumatische ervaringen meegemaakt (zie bijlage lijst met traumatische ervaringen)	
Ouder(s)/verzorger(s) traumatische ervaringen meegemaakt	
Zijn ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte van mogelijke triggers van het kind	
Overige:	

Overige informatie om ouders over te informeren

- Groenten- en fruitdagen op school/ tussendoortje/lunch/bedtijd
- Gymkleding
- Nieuwsbrief/school app (evt. aanmaken met ouders)/ inschrijving oudergesprek
- Mogelijke computerprogramma's voor thuis (Ambrasoft/ 123zing/etc.)
- Contactmomenten (intake en oudergesprekken)
- Leerlingvolgsysteem
- Als er vanuit de ouders kindgerichte zorg is graag dezelfde dag nog contact opnemen met de leerkracht
- Vieringen zoals Sinterklaas (surprises), paasontbijt, etc.
- Bibliotheek
- Zwemles (belangrijk vanwege de hoeveelheid wateren in Nederland)
- Taalcontact (maatje/sportvereniging/klasgenootjes/buitenspelen/buren/Inova/gemeente)
- Is er behoefte aan kleding

Aanvullende informatie

Voorziening voor nieuwkomers
Bachstraat 20
1962 BD Heemskerk
fakkel@tabijn.nl